

Warszawa, dnia 12 kwietnia 2017 r.

Magdalena Bławat
ul. Radziwie 5 m. 200, 01-164 Warszawa
tel.: 697 66 23 00
e-mail: magdalena_blawat@wp.pl
doktorantka w Katedrze Prawa Cywilnego WPiA UW

**Streszczenie pracy doktorskiej mgr Magdaleny Bławat
(załącznik do wniosku o wszczęcie przewodu doktorskiego)**

Konwersja nieważnych czynności prawnych została uregulowana w § 140 kodeksu cywilnego niemieckiego, zgodnie z którym jeśli nieważna czynność prawna czyni zadość wymaganiom innej czynności prawnej, wówczas należy przyjąć ważność tej ostatniej, jeśli można przyjąć, że strony zawarłyby tę czynność, gdyby wiedziały o nieważności przedsięwziętej czynności prawnej. Choć polski kodeks cywilny (dalej: kc) nie zawiera analogicznego przepisu, konwersja odnajduje zastosowanie w praktyce sądowej. Rodzi to pytanie o naturę prawną konwersji, w szczególności czy konwersja stanowi metodę wykładni oświadczeń woli na gruncie art. 65 kc.

Niniejsza praca doktorska ma na celu wyjaśnienie charakteru prawnego konwersji na gruncie prawa polskiego poprzez całościową analizę zagadnienia w ujęciu funkcjonalnym na tle zagranicznych porządków prawnych (Niemiec, Austrii, Szwajcarii, systemów prawnych *common law*), z uwzględnieniem postulatów *de lege ferenda* przedłożonych przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego.

Badania wstępne uzasadniły konieczność odrzucenia na potrzeby analizy apriorycznego założenia o dopuszczalności konwersji na gruncie prawa polskiego, a także krytycznego spojrzenia na przykłady i sposób stosowania tej instytucji z perspektywy zasady autonomii woli oraz odróżnienia procesu interpretacji oświadczeń woli (art. 65 kc) od wyznaczania skutków czynności prawnych (art. 56 kc). W tym celu zaproponowano posłużenie się stosowanym w literaturze anglojęzycznej rozróżnieniem między interpretacją (*interpretation*) a konstrukcją (*construction*) czynności prawnej. Te ostatnie pojęcie obejmuje również tzw. wykładnię uzupełniającą (wykładnię *sensu largo*), polegającą na uzupełnianiu luk w treści czynności prawnej na podstawie różnego rodzaju wnioskowań inferencyjnych (np. wnioskowania o hipotetycznych oświadczeniach woli stron, jakie zostałyby złożone w odmiennym stanie faktycznym).

Powyższe założenia umożliwiają udowodnienie hipotezy badawczej o autonomicznej naturze konwersji jako specyficznej instytucji prawa prywatnego, którą należy odróżnić od interpretacji oświadczeń woli. Jednocześnie, pomimo braku normy analogicznej do regulacji niemieckiej, na zasadzie analogii należy dopuścić stosowanie konwersji w ograniczonym zakresie, który nie stanowi zagrożenia dla zasady autonomii woli. Wymaga to zrewidowania tradycyjnych przesłanek konwersji i ustalenia granic jej dopuszczalności. Dopuszczalność konwersji powinna być każdorazowo badana przez sąd w ramach wykładni normy sankcjonującej zgodnie z zasadą proporcjonalności, patrząc z perspektywy zarówno zasady autonomii woli, jak i interesów ogólnospołecznych. Wymaga to zrewidowania tradycyjnych przesłanek konwersji, w tym m.in. odrzucenia koncepcji hipotetycznej woli stron na rzecz postulatu posługiwania się obiektywnym miernikiem interesów stron, polegającym na badaniu – w sensie jurydycznym – ciężącego na stronach ryzyka związanego z zawarciem nieważnej czynności prawnej. Ponadto postulować należy funkcjonalne podejście do pojęcia czynności substytucyjnej jako przesłanki konwersji, w świetle którego termin ten obejmuje także odmienną formę lub kwalifikację prawną oświadczeń woli stron, a także modyfikację lub redukcję ich zamierzonych skutków prawnych, o ile nie stanowi to zagrożenia dla zasady autonomii woli.

Jedną z zasadniczych tez pracy jest konkluzja, że zakres potencjalnego zastosowania konwersji jest odmienny w różnych dziedzinach prawa cywilnego. Na przykład, szerokie zastosowanie konwersji w prawie spadkowym wiąże się z brakiem – co do zasady – konieczności ochrony interesów innych uczestników obrotu. Z kolei w prawie kontraktów dopuszczalność konwersji jest ograniczona ze względu na ryzyko zaburzenia przez sąd ustalonego przez strony rozkładu praw, obowiązków i ryzyka kontraktowego.

Istotną część rozprawy stanowią badania komparatystyczne przeprowadzone za pomocą metody funkcjonalnej (nakierowanej na poszukiwanie ekwiwalentów omawianych instytucji, a nie ich językowych odpowiedników) celem lepszego zrozumienia prawa polskiego (funkcjonalizm prawnoporównawczy). Badania te umożliwiły ustalenie natury i funkcji konwersji, a także spojrzenie na omawianą problematykę z szerszej perspektywy teleologicznej, tj. zagadnienia granic kompetencji sądu do ingerowania w łączący strony stosunek cywilnoprawny z perspektywy zasady autonomii woli.

.....
Magdalena Bławat